

SER JOVE AVUI: DIFICULTATS I REPTES

Gemma Calvet

1.- Els joves com a problema: un model de descripció

La visió dels joves com a fenomen sovint comporta una gran càrrega de negativitat, de problemàtica, de expressió de conflictes. Jo no sóc experta en joventut però sí que crec en la transversalitat dels models i per mi és un repte estar aquí tractant, precisament, dels reptes que avui se'ls presenta a la joventut i quina repercussió hauria de tenir en les polítiques públiques.

Com a punt de partida, i com a responsable que vaig ésser de polítiques de drogues (País Basc) com deia, vaig aprendre que fàcilment s'associava: joves-problemes-conflictes. Aquests aspectes massa sovint van junts en les polítiques socials, públiques i en la percepció i l'opinió pública i dels mitjans de comunicació. Les polítiques aleshores es dissenyen "a la defensiva, sense reflexió profunda i a toc de necessitat mediàtica per calmar l'alarma general. En realitat la visió negativa és la expressió de les contradiccions en la societat d'adults i la crisi de valors del sistema. Dos exemples d'aquestes contradiccions ho serien les polítiques de drogues i el fenomen de la violència.

En tot cas crec que aquest binomi negatiu: joves-problemes, és un mal punt de partida. Hem de ser conscients d'aquesta càrrega negativa que hi ha per no participar inconscientment d'aquesta dinàmica: com per exemple va passar amb la llei del "botellón" del PP.

És cert que hi ha un problema quan els joves estan a les vies públiques consumint alcohol, perquè és el reflex, de tres problemes:

1. la degradació de l'espai públic
2. la degradació dels hàbits dels joves per manca d'ofertes
3. **però també** de la societat dels adults, perquè l'alcohol també té un paper important en la societat d'oci de la gent adulta.

L'altre enfocament paradoxal és el de la **violència** (amb respostes polítiques, socials...) que tendeixen a seguir cada vegada més el model americà en què es

demanda que els joves responguin de les seves responsabilitats com adults. L'enduriment progressiu de les respostes penals a la violència exercida per menors, sense revisar el gran impacte de la violència que hi ha en la societat en general, s'està incorporant a les legislacions europees.

Per una banda les Convencions internacionals estableixen que els menors han de ésser protegits i tenen caràcter d'interès públic. D'altra banda la penalització a tota costa cap a les seves accions, sovint vinculades a processos de desestructuració emocional, afectiva, familiar i social, esta creixent.

Hi ha una **gran contradicció** en l'enfocament d'aquest temes en la tutela dels menors per part de l'Administració. Contradiccions que de vegades es resolen per vies de la criminalització i la penalització, més que en actuacions preventives que sempre exigeixen molts més recursos.

Un exemple és el treball que es va posar de manifest en el documental *Juvis* (localitzable a la xarxa d' Internet) realitzat a EEUU en què es posa de manifest el fracàs de la disciplina amb violència i de l'educació penalitzadora en joves en circumstàncies socials i familiars molt fràgils, que de seguida troben en les bandes una estructura de pertinença, que tanmateix esdevé equívoca, però de la qual els és difícil desenganxar-se i la qual acaba determinant decisions personals errònies i desgraciades. El documental, impulsat per professionals del camp de la infància i adolescència, descriu el fracàs i la injustícia de la justícia penal de menors a EEUU. Model que com deia estem incorporant.

2.- El context actual. Reptes i valors dels joves.

Una visió positiva del joves i els seus reptes pot sorgir dirigint una mirada al context en el qual els ha tocat créixer. Amb la superació de l'escenari de la guerra freda, alguns diuen que patim una crisi d'ideologies. La societat contemporània ha esdevingut progressivament en el que Beck va denominar la "societat del risc" on la seguretat i la erradicació dels conflictes amb la idea de tolerància zero han anat teixint un marc polític. Els esdeveniments de l'11 de setembre i la guerra d'Irak, juntament amb la crisi econòmica, han comportat de ple una **crisi del sistema** basada en una exigència cada vegada més alta vers la democràcia: hi ha un debat global per una democràcia més justa, equitativa i adequada a l' Estat de Dret.

Però estem vivint en un moment de crisi, de la política, de la legislació, dels sistema en general, dels valors i això juntament amb una crisi de credibilitat dels sistema econòmic. Alguns li diuen desafecció democràtica.

Per tant, aquella **idea de seguretat** amb el sistema que tenia el ciutadà que es formava, treballava i actuava de manera responsable, avui esdevé un model

clarament ple d'interrogants: aquell dret al treball avui és qüestionable, aquell dret a tenir un dia una casa de propietat, o fins i tot una segona residència, encara més, o la de tenir una família convencional per a molts anys.

La pregunta seria existeix avui el **Dret al futur?**

La globalització i la mobilitat ens situen en **clau de present** i no en clau de futur (i els joves ja no poden pensar com els seus pares o avis en la seguretat d'aquella feina, en la seguretat d'aquella casa si les coses van malament...) perquè els que avui són pares joves, probablement, ja no podran ajudar als seus fills de la mateixa manera que ells han estat ajudats pels seus pares. I molt menys els fills dels nostres fills.

Avui els joves han de suportar un gran pes: el de **la incertesa**. Han de conviure amb ella vers el seu futur, i hi ha per tant una crisi al dret al futur, tot i que això no treu que les polítiques educatives s'esforcin per ser cada dia més ambicioses tant públicament com en l'àmbit privat.

De totes maneres, aquesta situació té la seva cara positiva: **l'autoconfiança** i la mobilització de **la imaginació, l'austeritat** i a més, posa en marxa un **nou sistema de valors** en què **allò que és menys es converteix en més. També la capacitat de viure el present.**

D'altra banda, en aquesta idea de la societat en crisi, com deia abans vivim un altre fenomen: el de la "**la societat del risc**" i la idea de garantir la màxima seguretat col·lectiva, la qual cosa ens ha portat o s'ha traduït en la idea de la tolerància 0 (a diferència de tot allò que vam aprendre als anys 70, de què s'havia de ser tolerant i permetre la diversitat) avui estem en una involució total: els problemes ara s'han d'erradicar i no intentar trobar la solució, i això té costos molt alts en l'imaginari col·lectiu.

Hem de preguntar-nos què hi ha darrere de la tolerància 0. S'ha volgut convertir la societat en molt segura però en canvi tenim una ciutadania amb molt poques seguretats. I crec que els joves comparteixen aquesta visió, i els joves anomenats radicals o vinculats a moviments socials alternatius plantegen les qüestions encara amb una exigència molt alta i amb un gran sentit crític (com els hi és propi).

La idea de "la societat dels risc" com a prevenció dels conflictes ha resultat ser una ultrapenalització de la nostra societat. Massa temes s'acaben resolent en àmbits molt diversos per la via del delictes, tot i que s'ha fet amb bona intenció i la resposta està esdevenint excessiva. Els sociòlegs li anomenen Hipertròfia punitiva.

En les nostres societats cada vegada tenim més gent a la presó... i això vol dir que hi ha alguna cosa que no estem gestionant adequadament.

Pel que fa als autèntics valors del joves avui volia destacar alguns aspectes de l' **Informe de la Joventut del 2008**, del qual m'han sorprès algunes dades:

El joves estan al màxim de preocupats per la qualitat de la democràcia i això, sens dubte, és un bon signe perquè tenen consciència i poden responsabilitzar-se per un canvi.

Els joves volen una major democràcia, més intensa, més participativa i de millor qualitat. Això vol dir que no es desentenen i això és un repte clau per a les polítiques públiques i de joventut, els joves ja no han de ser només els destinataris, sinó que poden ser els protagonistes.

I en aquestes els Reptes poden estar dirigits en alguns àmbits fonamentals:

La cultura: perquè és un llenguatge de llibertat, una base cultural, i un instrument fonamental per als éssers autònoms. Perquè la cultura permet la llibertat i la capacitat de tirar endavant projectes de futur.

L'educació: s'estan invertint molts esforços en aquest àmbit per garantir la capacitat de mobilitat en un món globalitzat (Juny 2009 Comissió Europea: en el Llibre Verd dels Joves situa com a pilars la mobilitat i l'educació). Perquè els joves hauran de preveure que avui viuen aquí i demà potser allà i allà, i que la feina i la llar estaran caracteritzades per aquesta mobilitat.

La mobilitat: s'ha d'ensenyar com un valor i no com una pèrdua. La Unió Europea ja hi treballa a fons a través de molts programes (Erasmus, Tempus, Leonardo da Vinci...), les escoles, les universitats, les empreses i els sistemes també. Són programes que activen valors com la imaginació, la cultura i la idea d'una ciutadania activa i compromesa amb la comunitat.

Un altre estudi que vull ressaltar és el que va fer el sociòleg basc **Javier Elzo** sobre **els valors** que preocupaven als joves: dins l'escala de valors dels adults podem pensar que els joves només estan interessats per ells mateixos, pel grup, per l'oci... No obstant, l'escala dels joves vers a ells mateixos i els seus valors era la següent: en primer lloc, la família, després el grup d'iguals, la societat basada en la lògica del mercat (la idea de la societat competitiva/el sistema), els mitjans de comunicació i l'educació.

Per tant, els adults, abans de definir els joves, els hem d'escoltar, perquè normalment ens acaben sorprenent amb demandes molt constructives.

Tornant a la idea de mobilitat i globalització cal veure que avui n'hi ha una altra d'associada: **la Diversitat**. La convivència en la societat globalitzada, la integració dels moviments migratoris hem de considerar-ho com un valor, com una possibilitat d'obrir-se a noves finestres.

I pel que fa a la qüestió del **sexisme**, lamentablement, en això els joves encara s'assemblen molt a la societat adulta. Estan repetint model i aquí sí que cal fer un crit d'alerta! I d'on ve aquest sexisme, perquè es perpetua en els joves? Cal considerar quina mena d'oferta audiovisual tenim, quins clixés es repeteixen en la publicitat, en els mitjans de comunicació...

Les conductes estereotipades des del punt de vista sexista estan a l'ordre del dia i això cal treballar-ho a fons des de l'espai de la família i des de l'educació. La Ley integral de 2004 i la Llei catalana per la erradicació de la violència masclista de l'any 2007 aposten per aquesta importància en la educació. En els estudis però ens trobem que les noies avui encara ens expliquen coses que ja no toquen:

- com que la seva felicitat passa per trobar un noi que les estimi, fins i tot estan disposades a assumir actituds de submissió.
- com el fet d'esperar que els homes prenguin la iniciativa en les relacions efectives i sexuals.

Les dones encara tenim que treballar en la obtenció d'autonomia emocional.

Pel que fa als espais de poder, les dones encara no ocupen equitativament l'espai en els extractes de poder (aquí no s'avança al ritme que s'avança en altres escales). La llei d'igualtat ha posat fil a l'agulla pel que fa a les polítiques públiques però la resposta de futur és de caire personal i social.

És una realitat que cal repensar i reconduir-la des de molts àmbits, perquè les dones encara són lluny de la igualtat que els pertoca.

